

Y

CONCERTO

Beth yw concerto?

Darn i unawdydd neu grwp o unawdwyr gyda cherddorfa yw concerto.

Mae Concerto Mendelssohn i'r feiolin, concerti piano Rachmaninov, Concerto Elgar i'r Cello a Phedwar Tymor Vivaldi ymhlith y concerti mwyaf poblogaidd a berfformir heddiw.

Fel arfer mae tri symudiad mewn concerto.

Mae concerti'n aml yn cynnwys rhannau heriol a thechnegol anodd i'r unawdydd.

17EG GANRIF

Yn y cyfnod Baroque cynnar, daeth yr arddull Eidalaid o gyfansoddi yn ffasiynol iawn a cheisiodd nifer o gyfansoddwyr ei efelychu drwy gyfansoddi darnau lle rhoddwyd rhannau unigol i leisiau ac offerynnau (fel arfer offerynnau llinynnol neu bres) yn hytrach na'u cael i ddyblu'r gerddoriaeth yn y gerddorfa'n unig. Defnyddid y term *concerto*, fodd bynnag, ar y pryd i olygu gweithiau cysegredig i leisiau a cherddorfa

18FED GANRIF

Erbyn dechrau'r 18fed ganrif yr arfer gyffredinol oedd bod gan concerti dri symudiad, y cyntaf a'r trydydd fel arfer yn symudiadau cyflym, a'r ail yn araf. Yn ystod y 18fed ganrif cafodd y *cadenza* hefyd ei gyflwyno. Rhan y mae'r unawdydd yn ei chwarae tra bo'r gerddorfa yn dawel yw'r *cadenza*, fel arfer yn dechnegol heriol a'i nod yw arddangos doniau'r unawdydd.

WEDI'R 19EG GANRIF

Daeth cyfansoddi yn llawer mwy arbrofol yn yr 20fed a'r 21ain ganrif gyda dylanwadau egrotig a syniadau arloesol yn cael eu cyflwyno. Mae cyfranwyr nodedig yn cynnwys Shostakovich, Berg, Schoenberg a Szymanowski.

Sut esblygodd y concerto?

Y 17EG GANRIF HWYR

Yn hwyr yng nghyfnod y Baroque, datblygodd math newydd o concerto, a gafodd ei ddisgrifio gan y cyfansoddwr Eidalaid Archangelo Corelli yn y pen draw fel *concerto grosso*. Roedd y math newydd hwn yn cynnwys *consiertino* - grŵp o offerynnau unawdol a *ripieno* - gweddill y gerddorfa, ac yn nodweddiadol roedd naill ai'n concerto i'r Eglwys (*concerto da chiesa*) neu'n concerto siambr (*concerto da camera*).

Roedd Handel a Bach ymhlith prif gyfansoddwyr y *concerti grossi*, gyda'r enwog *Concerti Brandenburg* gan Bach yn dilyn y ffurf hon i raddau helaeth.

19FED GANRIF

Roedd concerti'r 19eg ganrif, sef y cyfnod Rhamantaidd mewn cerddoriaeth, yn tueddu i fod â cherddorfeydd mawr a rhannau unawdol heriol, gyda'r cyfansoddwr bellach yn ysgrifennu'r *cadenzas* yn hytrach na'u bod yn cael eu perfformio'n fyrfyr, fel yr oeddent yn y 18fed ganrif.

arts active
actifyddion
artistig

Y concerto cyntaf erioed i gael ei recordio oedd Concerto Piano Grieg. Fodd bynnag, oherwydd y cyfyngiadau technolegol ar y pryd, dim ond ychydig funudau y gellid eu recordio.

Mae pianyddion yn cael eu hymestyn yn llythrennol wrth chwarae concerti Rachmaninov i'r piano gan bod gan y cyfansoddwr ddwylo eithriadol o fawr

Cyfansoddodd y cyfansoddwr o Lithwania Mindaugas Piečaitis concerto o'r enw *CATcerto* i gath o'r enw Nora sy'n canu'r piano.